

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNİN TOPLUMA YANSIMALARI

İbrahim İLKHAN*

Avrupa Topluluğuna girmeye aday ülke olarak gösterildiğimiz bu günlerde “Yabancı Dil” öğretiminin önemi bir kez daha görülmektedir, gibi görüşlere katılmak bilimsel temele dayanmamaktadır. Çünkü yabancı dil öğretimi Avrupa Topluluğuna girmenin ötesinde arz talep çerçevesinde bir değere sahip olmalıdır. Konu bu açıdan değerlendirildiğinde, toplumun yabancı dile olan gereksinimleri, veya öğrenilecek yabancı dilin kullanım alanlarının saptanması gerekir. Bu noktaya açıklık getirilmesi halinde, yabancı dilin önemi ve değeri ortaya çıkacaktır.

Neden Yabancı Dil

Neden Yabancı dil öğretiyoruz veya öğreniyoruz sorusuna verilecek cevap, “Toplumun ekonomik ve sosyal kalkınmasını sağladığı için” olacaktır. Ancak, bu görüşün neler olduğu ise açık bir şekilde dile getirilememektedir. Yabancı dil öğretiminin ekonomik boyutu değişik açılardan değerlendirilebilir. Birincisi, Turizm sektöründeki girdi. Diğeri ise, Teknoloji transferinde kullanılabilir olması.

Yabancı Dilin topluma sosyal yönden katkıları bilgi ve kültür aktarımında görülmektedir. Yabancı dilin “araç” konumunda olması durumunda ansiklopedik bilgilerin öğrenilmesi/öğretilmesi ile genel eğitime katkı sağlanabilir. Bunun yanı sıra yabancı dilin akılcı kullanımı ile teknoloji transferi de sağlanmış olacaktır.

Yabancı Dilin kültürel boyutu ise, bireylere kendi kültürel değerlerinin bilincine ulaşmalarını sağlayacak, ayrıca yabancı dilin

---

* Prof.Dr.S.Ü.Fen-Ed.Fak.Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

kültürü de öğrenilmiş olacaktır. Goethe'nin "Yabancı dil öğrenmekle kendi dilim hakkında belirli bir bilgiye sahip oldum" veciz sözü, bize insanın ancak karşılaştırma kıstasları içerisinde bilgi dağarcığını geliştireceğini, kendi dilini daha iyi öğreneceğini ve kullanabileceğini göstermektedir. Farklı kültürler hakkında bilgi edinmek, toplumlararası iletişim kurmamıza yardımcı olacak, toplumda hasıl olan ön yargıların bertaraf edilmesine sebep olacaktır. Bu konuda A.N Wheitehand'ın görüşleri bize iyi bir ilham vermektedir: "... bizimkinden farklı adetlere sahip olan milletler, bizim düşmanlarımız değildirler. Onlar bize Tanrının lütfudurlar. İnsanlar, başkalarında anlaşabilmek için gerekli benzerlikler, dikkat ve tecüsslerini harekete geçirecek farklar ve takdirlerini kazanabilecek yüce değerler bulmak isterler."(Kantarcıoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 478, s.46)

Ancak bu düşüncelerin doğruluğunu uygulamada ne kadar görebiliriz. Teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının baş döndürücü gelişimi ister istemez ulusal kültürümüzün global kültür içerisinde eriyerek yok olmasına neden olmaktadır. Sonuç itibariyle kendi kültürel değerlerimiz baskın kültürün etkisi altına girmekte, tek tip elbise modelinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Şayet amaç, Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaşanan çeşitli desenlerle bezenmiş kilimi andıran bir "Kültür Mozayığı" oluşturmaksa, sağlıklı bir kültür politikası izleyerek konunun hassasiyetle değerlendirilmesi gerekir. Bu politikaların oluşmasına başta Üniversiteler ve diğer eğitim kurumları olmak üzere ilgili bütün kurum ve kuruluşların katkı sağlaması gerekir . Oluşturulacak olan kültür politikası, tarihi süreç içerisinde oluşan kültür değerleriyle, günümüzde hasıl olan kültürel değerleri aynı eksen üzerinde birleştirme esasına dayanmalıdır. Ancak yatay ve dikey eksen üzerinde oluşan kültürel değerler topluma bir kültürel kimlik kazandırabilir. Dikey eksenin yok edilmesi halinde, diğer kültürlerin yatay eksen üzerinde oluşan ne kadar olumlu veya olumsuz kültürel değerler varsa, dikey ekseni kesilen kültürün içerisine nüfuz edecektir. Mehmet Kaplan'ın tarihe dayalı kültür hakkındaki görüşleri, bize kültürel kimlik hakkında değişmeyen genel bir bilgi vermektedir: "*Her millet dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o, akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alır. Her medeni milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin adeta özetidir.*"(Kaplan 1992,s 140)

Ne kadar Yabancı Dil

Bugüne kadar yapılan bilimsel araştırmalarda , iki veya daha fazla dil bilen sadece ana dilini konuşan kişiye göre düşünce alanından daha üstün olduğu ortaya konulmuştur. Bu nedenle “ ne kadar yabancı dil” sorusu temelde yadırganmaması gerekir.(Bkz.Lambert, W.E.R.C. Gördner et.al.1963)

Bizim kültürümüze yerleşen řu veciz söz “bir lisan bir insan, iki lisan iki insan”, bizim öğreneceğimiz ve öğretebileceğimiz kadar yabancı dil ile uğraşmamız gerekir. Konu iki derin yapı içerisinde değerlendirilebilir. Birincisi, öğretilecek olan yabancı dilin seviyesi. Yabancı dil günlük konuşmaya mı yönelik olacak, yoksa okuma anlama becerisini mi öğreteceğiz, hedefimiz orta düzey mi, yoksa ileri düzey mi olacak.

İkinci derin yapı ise, kaç yabancı dil öğreteceğiz. Bu sorunun cevabı yabancı dil öğreteceğimiz hedef kitleye göre belirlenmesi gerekir. Hedef kitle ara eleman olarak iř yaşamını sürdürmek istiyorsa, onlara en azından beş yabancı dil öğretilmelidir. Bu beş yabancı dil ülkemize gelen turist yoğunluğuna göre belirlenmelidir. Örneğin bizim için İngilizce, Almanca, Arapça, Japonca, Rusça ilk planda yer almalıdır. Bir taksi şoförünün yabancı dil düzeyi günlük yaşamında geçebilecek 30 ile 40 cümleden ibarettir. Ancak bir akademisyenin yabancı dil düzeyi, kendi sahasında okuyup anlaması, tercüme yapabilmesi ve o dilde iletişim kurması olmalıdır. Dolayısıyla akademisyeni sadece bir dil öğrenmesi ile sınırlandırabiliriz.

Sonuç olarak yabancı dil öğretiminin sınırlarının o dili kullanacağımız alanlara göre belirlememiz gerekir. Çünkü, yabancı dilin ileriye matuf insanın emrinde saklı bilgi olarak öğretilmesi kişilere yapılabilecek en büyük zulümdür.

Uygulamadaki Yanlışlıklar :

Öğretim programları ile öğretmenler ders içerisinde hatasız dil kullanımı sayesinde yabancı dili mükemmel öğretebileceği varsayımından hareket etmektedirler. Ancak bir dersin akışı gözlemlendiğinde, bunun böyle olmadığı kolayca anlaşılabilir. Ders içerisindeki konuşmalar yanlış/doğru/eksik olmakta, öğrenciler öğretmeni veya bir başka öğrencinin konuşmasını keserek soru sormakta, bir ders

veya birkaç ders önce işlenen konu tekrar gündeme gelmektedir. Dolayısıyla birçok olay aynı anda karmaşık bir halde cereyan etmektedir.

Ders kitaplarında ise genellikle bir okuma parçası, diyalog biçiminde metinler yer almaktadır ki, kitap yazarları büyük bir olasılıkla, öğrencilerin yabancı dili bildirişim aracı olarak kullanmalarını amaçlamaktadırlar. Araç durumunda olan metinlerin değişik konulardan alınması, tüm okuma parçalarının ders içerisinde aynen ele alınmasını mümkün kılmamaktadır.

Öğretmenin Rolü :

Yabancı dil dersi rollerin asimetrik oynandığı ortamdır. Öğretmen rolünü iletişim kuran bir kişi olarak ders içerisinde oynamalıdır ki, yapay ders ortamında kısmen de olsa tabii ortama geçilmesi sağlanmış olsun.

Öğretmen yabancı dil dersinde koyduğu hedeflerin uygulanabilirliğini iyi belirlemelidir. Bu bağlamda ders içerisinde belirlenen “amaç” ve “araç” hiçbir zaman birbirine karıştırılmamalıdır. Örneğin yabancı dil dersinde “gramer” her zaman amaç konumunda, dil ise araç konumunda olmalıdır. Çünkü “gramer” dilin kendisi değildir, dil hakkında yazılmış kurallar sistemidir.

Sonuç:

Yabancı dil öğretimin açılımına bir nokta koymak ne kadar yanlış ise, bilimsel esaslar içerisinde kendi kültürel inkişafımızı sağlayan, kültürlerarası iletişime etki eden unsurların yabancı dil öğretiminde ortaya çıkarılmaması da o kadar yanlış olur.

Çünkü, yabancı dil amaçlarına uygun kullanıldığı takdirde ülkenin sosyo-ekonomik kalkınmasına, kültürel gelişimine bir katkı sağlayacak, aksi halde yabancı dil öğretimi nakıs değerleri bünyesinde barındıracaktır.

Sonuç itibarı ile, kültürel değerlerine bağlı, kendi toplumuna ve yabancılaşmasını istemediğimiz nesiller istiyorsak, ülkemizdeki yabancı dil konusuna yeni açılımlar ve öneriler getirmek zorundayız.

BİBLİYOGRAFYA

Kaplan, Mehmet, **Kültür ve Dil**, Dergah Yayınları, İstanbul, 1992

Kantarcıoğlu, Sevim, **Kültür Üzerine Düşünceler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 478, Ankara

Lambert, W.E., R.C. Gardner, H.C. Barit et.A. Tunstall, **Attitudinal and cognitive aspects of intensive study of a second language journal of Abnormal and social Psychology**, 1963